

Poliitikot Naturan pöyhijöinä

Seppo Vuolanto

Valtiontalouden tarkastusviraston ylitarkastajat Vivi Niemenmaa ja Markku Turtiainen analysoivat EU:n Natura 2000 -verkoston valmistelua *Tieteessä tapahtuu* -lehden keskustelupalstalla (6/2007).

Analyysi, samoin kuin itse kyseinen tarkastuskertomus, vaikka onkin hyvä ja perusteellinen selvitys, on kuitenkin osittain puutteellinen. Se jättää tärkeitä seikkoja puolitiehen tai kokonaan selvittämättä. Puoluepolitiikkaa, joka vaikutti aivan oleellisella tavalla Naturaan, ei analysoida. Ympäristöministeriön etukäteen hyväksynnän tarkastuskertomuksen teksti ei myöskään jätä sijaa tutkijoiden mahdollisille kriittisille löydöksille.

Poliittinen asetelma Naturan valmistelussa oli se, että historiamme ensimmäinen vihreä ministeri, Pekka Haavisto, tuli vastuuseen valmistelutyöstä. Naturan tiedottajaksi palkattiin arvostettu konsulttitoimisto, joka kiinnitti tehtävään Ulpu Iivarin. Kesken valmistelutyön ympäristöministeriön luonnonsuojeluyksikön vetäjä, luonnonsuojeluvalvoja, tohtori Antti Haapanen (biologi) vapautettiin yllättäen linjavastuusta ja tilalle Naturan valmistelusta vastaamaan istutettiin seutukaavatehtävissä toiminut henkilö. Lisäksi perustettiin kaikkia hallituspuolueita edustanut ministerityöryhmä ohjaamaan valmistelua. Näistä poliittisesti tärkeistä tekijöistä vain ministerityöryhmä on mainittu tarkastusviraston raportissa. Valtiontalouden tarkastusviraston tutkijoiden kehumaa ”tieteellisesti varsin moderni suojelujuttelu”, johon EU:n luontodirektiivi perustui ja jonka soveltamiseen luonnonsuojeluvalvoja Haapanen oli koko jäsenyysneuvottelujen ajan valmistautunut, joutui politikoinnin kohteeksi.

Ympäristöministeriön valmisteleva laaja tiedotuskampanja jäi myös osittain toteutumatta, sillä kaikkea tehtyä materiaalia ei käytetty. Tie-

dottamista vaikeutti kuitenkin eniten konsultin ohje ”annetaan pölyn laskeutua” eli olla reagoimatta kirjoitteluun. Virheellisiä väitteitä sisältävät, usein asenteelliset lehtikirjoitukset, joita alkoi ilmestyä kiihtyvällä vauhdilla, jäivät oikaisematta ja elämään totuutena. Myös ylempältä taholta, aina ministerityöryhmältä saakka, tuli määräys ohjeistaa alueelliset ympäristökeskukset olemaan vastaamatta mihinkään kirjoituksiin. Kirjoittelu olisi haitannut ministereiden työtä. Alueellisissa ympäristökeskuksissa, jotka vastasivat Natura-ehdotuksen esittelystä kaikille osapuolille, ei haluttu millään uskoa, että ympäristöministeriö antaa tällaisia ohjeita silloin, kun ehdotus on julkisesti nähtävillä!

Hallinto totteli ja pysyi vaiti. Näin oppositiossa ollut Keskusta ja maanomistajien järjestöt saivat suuren tilaisuutensa. Pöly ei laskeutunut. Kuulemisessa tuli 13 480 muistutusta, 1 067 lausuntoa, valtaosiltaan Naturaan vastustavia, ja vielä uuden 6 000 muistutusta tuottaneen kuulemisen jälkeen 1 600 valituskirjelmää korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ne edustivat 5 000 valittajaa, ja kohdistuivat 750:een ehdotettuun Natura-alueeseen. Muutokset olivat kuitenkin äärimmäisen vähäisiä. KHO hylkäsi yhden ehdotetun Natura-alueen ja lisäsi neljä ministereiden pois jättämää aluetta. Sen lisäksi rajausta supistettiin 50 alueella ja laajennettiin seitsemällä alueella.

EU:n komission käsittelyjen jälkeen Suomi joutui lisäämään vielä yhteensä 333 kohdetta (69 600 ha) uusina tai laajennettuina Natura-alueina, koska ehdotus oli todettu puutteelliseksi useiden lajien ja luontotyyppien suhteen. Näihin päiviin saakka on EU-komissiolle jouduttu täydentämään alun perin Naturasta pois jätettyjä alueita.

Edellä kerrotut luvut, jos mitkä, paljastavat massiivisen muistutus- ja valitusoperaation poliittisen luonteen. Kaikki syytökset vääristä me-

netelmistä ja periaatteista mm. Natura-alueiden valinnassa tulivat kumotuiksi korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja oikeuskanslerin kannanotossa. Periaatteet olivat virkamiesten ohjeistamia.

Tarkastusviraston raportissa on hyvin selvitetty EU-lainsäädännön ja Suomen luonnonsuojeluperinteen suhde. Nimenomaan tässä olisi tarvittu sekä luonnon suojelua että EU:n direktiivejä perin pohjin tuntevaa jatkuvaa tiedottamista. Raportissa syytetään siis väärin perustein luonnonsuojeluvirkamiehiä tylystä ”perinteisestä luonnonsuojeluhallinnon asenteesta”. Jo paljon ennen Natura-a oli opittu avoimuus, tiedottaminen ja vuoropuhelu maanomistajien ja muiden osapuolien kanssa. Mielikuvataisto Na-

turasta hävittiin poliitikkojen ohjeistamana ja median myötävaikutuksella; vaikuttaa ennemminkin siltä, että politikointi halusi kaataa koko Natura-roskan vihreiden niskaan. Luonnonsuojelusta muodostuikin vuosikausiksi kirošana. Uudenlainen ilmapiiri alkoi syntyä vasta sen jälkeen, kun saatiin myönteisiä esimerkkejä EU:n varojen käyttämisestä Natura-kohteisiin, ja Suomessakin oivallettiin valtiontalouden tarkastusviraston mainitsema eurooppalainen brändi. Sitten ruvettiinkin pian vaatimaan uusien kansallispuistojen perustamista.

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva ympäristöministeriön ympäristöneuvos.